

บทที่ 1

บทนำ

ในปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศได้ขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์ก็หันมาสนใจในการค้าระหว่างประเทศเช่นกัน ทำให้วงจรทางการค้าระหว่างประเทศได้แผ่ขยายไปทั่วโลก ในการชำระราคาสินค้าตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศนั้น ผู้ซื้อและผู้ขายที่อยู่คนละประเทศมักจะไม่มีโอกาสได้พบกัน จึงต้องอาศัยคนกลางที่คู่สัญญาทั้งสองไว้วางใจให้เข้ามาช่วยในกระบวนการชำระเงินแทนคู่สัญญาทั้งสอง เลตเตอร์ออฟเครดิตถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการชำระเงินระหว่างประเทศ โดยการกำหนดให้ธนาคารทำหน้าที่เป็นคนกลางในการชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขายแทนผู้ซื้อ และทำหน้าที่ตรวจสอบเอกสารแสดงการส่งสินค้าลงเรือของผู้ขายแทนผู้ซื้อ ผู้ซื้อจะร้องขอให้ธนาคารเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตมาให้แก่ผู้ขาย โดยกำหนดให้ผู้ขายยื่นเอกสารต่าง ๆ ที่ผู้ซื้อต้องการ เมื่อผู้ขายยื่นเอกสารดังกล่าวให้แก่ธนาคารแล้ว ธนาคารก็จะตรวจสอบว่าเอกสารดังกล่าวถูกต้องครบถ้วนตามที่เลตเตอร์ออฟเครดิตระบุไว้หรือไม่ ถ้าหากถูกต้องธนาคารก็จะจ่ายเงินให้แก่ผู้ขาย ผู้ซื้อจะได้รับเอกสารดังกล่าวจากธนาคารและนำเอกสารไปยื่นต่อผู้ขนส่ง เพื่อขอรับสินค้าที่ผู้ขายส่งมาให้

เลตเตอร์ออฟเครดิตที่ผู้ขายได้รับมา ผู้ขายไม่อาจขอรับเงินจากธนาคารได้ทันที แต่ผู้ขายจะต้องส่งสินค้าลงเรือแล้วนำเอกสารทางการขนส่งที่แสดงถึงการส่งสินค้าดังกล่าว ไปยื่นต่อธนาคารเพื่อขอรับเงิน ดังนั้น หากผู้ขายเป็นเพียงพ่อค้าคนกลาง ซึ่งไม่มีสินค้าที่จะจัดส่งให้แก่ผู้ซื้อได้ ผู้ขายก็อาจใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตในการสนับสนุนกิจการค้าขายของเขาด้วยการขอให้ธนาคารโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต (Transfer of Letter of Credit) ให้แก่บุคคลภายนอกที่เป็นผู้จัดส่งสินค้า (supplier) เมื่อธนาคารได้แจ้งการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่บุคคลภายนอกนั้นแล้ว บุคคลภายนอกนั้นก็จะจัดส่งสินค้าลงเรือ แล้วนำเอกสารทางการขนส่งยื่นต่อธนาคารเพื่อขอรับเงิน นอกจากนี้ผู้ขายยังอาจใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตในการสนับสนุนกิจการค้าขายของเขาอีกวิธีหนึ่งคือ การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิต (Assignment of Proceeds) ให้แก่บุคคลภายนอก ผู้ที่จะให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ขาย ในการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตนี้ ผู้ขายยังคงเป็นผู้ดำเนินการส่งสินค้าให้แก่ผู้ซื้อเหมือนเดิม แต่เมื่อธนาคารได้รับเอกสารที่ถูกต้องตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้ว ธนาคารก็จะจ่ายเงินให้แก่ผู้รับโอน

กฎหมายและประเพณีปฏิบัติที่เกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต มีความแตกต่างกันไปในแต่

ละประเทศ สภาหอการค้านานาชาติ (The International Chamber of Commerce หรือที่เรียกว่า I.C.C.) จึงได้รวบรวมหลักกฎหมายและประเพณีปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ แล้วนำมาประมวลออกมาเป็นกฎเกณฑ์ เพื่อให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตนำไปใช้ กฎเกณฑ์นี้เรียกว่า ระเบียบประเพณีและพิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits หรือที่เรียกว่า U.C.P.) สภาหอการค้านานาชาติ ได้ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของ U.C.P. อยู่เสมอ ๆ เพื่อให้ทันสมัย และสอดคล้องกับพัฒนาการใหม่ ๆ ของการค้าระหว่างประเทศ U.C.P. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 1983 ได้บัญญัติกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตไว้ในมาตรา 54 และกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิตในมาตรา 55

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นว่า ผู้ขายอาจโอนประโยชน์ที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ 2 วิธี คือ การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามมาตรา 54 ของ U.C.P. และการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตตามมาตรา 55 ของ U.C.P. แต่บทบัญญัติทั้งสองนี้ก่อให้เกิดปัญหาที่สมควรพิจารณาดังนี้ คือ

1.1.1 มาตรา 54 ของ U.C.P. กำหนดกระบวนการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตไว้ค่อนข้างสลับซับซ้อน กล่าวคือ เลตเตอร์ออฟเครดิตที่จะโอนได้นั้น จะต้องระบุไว้โดยธนาคารผู้เปิดเครดิตว่า "transferable" และห้ามมิให้ใช้คำอื่นใดแม้จะมีความหมายใกล้เคียงเพื่อแทนหรือประกอบกับคำว่า "transferable" ดังกล่าว ผู้ขาย (ผู้รับประโยชน์) มีสิทธิขอให้ธนาคารทำการโอนได้ แต่ธนาคารก็ไม่มีหน้าที่ต้องทำการโอนตามนั้น เว้นแต่ธนาคารนั้นจะได้รับความไม่ยินยอมไว้โดยชัดแจ้งแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้ชำระค่าธรรมเนียมในการโอนแล้ว การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตจะกระทำได้เพียงครั้งเดียว และอาจโอนให้แก่บุคคลภายนอก (ผู้รับประโยชน์คนที่สอง) ในต่างประเทศก็ได้ เมื่อผู้รับประโยชน์คนที่สองได้ยื่นเอกสารต่อธนาคารแล้ว ผู้รับประโยชน์คนแรกจะต้องยื่นใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงิน เพื่อสับเปลี่ยนกับใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงินของผู้รับประโยชน์คนที่สอง อย่างไรก็ตาม ความสลับซับซ้อนของกระบวนการโอนที่ตามมาตรา 54 บัญญัติไว้ ในบางกรณีก็มีความคลุมเครือ อีกทั้งยังมีความขัดแย้งกันเองของบทบัญญัติ จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความและปัญหาทางปฏิบัติได้ เช่น ธนาคารผู้เปิดเครดิต ซึ่งได้ระบุไว้ในเครดิตว่า "transferable" จะมีหน้าที่ในการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามที่ผู้รับประโยชน์ร้องขอหรือไม่ ผู้รับประโยชน์จะต้องยื่นเอกสาร เพื่อการสับเปลี่ยนกับเอกสารของผู้รับประโยชน์คนที่สอง ภายในกำหนดเวลาตามเลตเตอร์ออฟเครดิตเดิม หรือตามเลตเตอร์ออฟเครดิตที่โอนไป

1.1.2 มาตรา 54 ของ U.C.P. กำหนดไว้แต่เพียงกระบวนการของการ

โอนเลตเตอร์ออฟเครดิต แต่มิได้บัญญัติถึงผลของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตว่าเป็นอย่างไร คู่กรณีที่เกี่ยวข้องมีนิติสัมพันธ์กันอย่างไร ภายหลังการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตที่โอนไปมีความเป็นอิสระจากเลตเตอร์ออฟเครดิตเดิมหรือไม่ เพียงใด ข้อต่อสู้ที่ธนาคารมีต่อผู้รับประโยชน์คนแรกจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับประโยชน์คนที่สองได้หรือไม่

1.1.3 มาตรา 55 ของ U.C.P. กำหนดให้การโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นว่า กฎหมายไทยยอมรับการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตหรือไม่ อย่างไร ข้อกำหนดห้ามโอนจะมีผลบังคับได้หรือไม่ แบบของการโอนเป็นอย่างไร ข้อต่อสู้ที่ธนาคารมีต่อผู้รับประโยชน์จะยกขึ้นอ้างต่อผู้รับโอนหรือไม่ อย่างไร ผู้รับประโยชน์จะโอนทั้งสิทธิที่จะได้รับเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิต และการยื่นเอกสารต่อธนาคารให้กับบุคคลภายนอกได้หรือไม่ อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการโอนประโยชน์ที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิตว่ามีอยู่อย่างไร และมีปัญหาที่เกี่ยวข้องอะไรบ้าง

1.2.2 เพื่อศึกษาลักษณะทางกฎหมาย และผลของการโอนประโยชน์ในเลตเตอร์ออฟเครดิตว่ามีอยู่อย่างไร ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาในการตีความบทบัญญัติของ U.C.P. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการโอนประโยชน์ที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิต ตลอดจนปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่บทบัญญัติของ U.C.P. มีความคลุมเครือ หรือขัดแย้งกันเอง

1.2.4 เพื่อศึกษาและหาคำตอบต่อปัญหาดังกล่าว ตามระบบกฎหมายไทย

1.2.5 เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา ตลอดจนการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องในเรื่องเหล่านี้

1.3 วิธีดำเนินการวิจัยและขอบเขต

1.3.1 วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการศึกษาแบบเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลนั้นมาศึกษาอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่นำมาศึกษามีทั้งตำรากฎหมาย กฎหมายคำพิพากษาของ

ศาล และเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยจะศึกษาบทบัญญัติของ U.C.P. เป็นหลัก และเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของต่างประเทศ ตลอดจนคำพิพากษาของศาลและความเห็นของนักนิติศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการตีความบทบัญญัติของ U.C.P. จากนั้นจะวิเคราะห์ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทย

1.3.2 ขอบเขตของการวิจัย จะศึกษาการโอนประโยชน์ในเลตเตอร์ออฟเครดิต 2 วิธี คือ การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต และการโอนสิทธิที่จะได้รับเงินตามเครดิต ส่วนการโอนประโยชน์โดยวิธีอื่น ๆ เช่น การเปิดเครดิตหมุนเวียนเครดิต, การโอนตัวแลกเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นจะไม่ทำการศึกษา แต่จะนำมากล่าวเปรียบเทียบกับบางกรณี เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดี การศึกษาจะมีพื้นฐานอยู่บนบทบัญญัติมาตรา 54 และ 55 ของ U.C.P. เป็นหลัก โดยให้ถือว่า เลตเตอร์ออฟเครดิตที่ทำการศึกษาขึ้นอยู่กับบังคับของบทบัญญัติ U.C.P. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 1983 และเป็นเลตเตอร์ออฟเครดิตชนิดเพิกถอนไม่ได้ (Irrevocable) และมีกฎหมายไทยเป็นกฎหมายที่บังคับใช้บังคับกับเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น อนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบัน มิได้หมายถึงความถึงป.พ.พ. บรรพ 1 ที่ประกาศใช้ใหม่ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งจะมีผลบังคับใช้เมื่อพ้น 90 วัน นับแต่วันประกาศใช้

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทำให้ทราบถึงกระบวนการในการโอนประโยชน์ที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิต

1.4.2 ทำให้ทราบถึงบทบัญญัติของ U.C.P. ในเรื่องการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตว่ามีปัญหาอยู่ในส่วนใด และแนวทางแก้ไขที่เกี่ยวข้อง

1.4.3 ทำให้ทราบถึงผลในทางกฎหมายของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามระบบกฎหมายไทย ตลอดจนนิติสัมพันธ์ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง

1.4.4 ทำให้ทราบถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในทางปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการโอน อันเนื่องมาจากความคลุมเครือของบทบัญญัติ U.C.P. และในกรณีที่ U.C.P. ไม่ได้บัญญัติไว้

1.4.5 เพื่อเป็นประโยชน์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำเอาข้อมูลและความคิดเห็นต่าง ๆ ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม